

УДК 330.112:343.74(477) DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2024.3.20>

Сергій Анатолійович Тюленев,

кандидат економічних наук,

Національний науковий центр

«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

Міністерства юстиції України (директор);

 <https://orcid.org/0000-0001-9685-1536>,

e-mail: serhii.tiulieniev@ukr.net

КРИМІНАЛІСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ І КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПРОТИПРАВНИМИ ПОСЯГАННЯМИ НА АКТИВИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті, спираючись на особливості кримінально-правової та криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, пов'язаних із протиправним посяганнями на активи суб'єктів господарювання, а також особливості елементів механізму кримінально протиправної діяльності цього виду, розроблено криміналістичну класифікацію цих кримінально караних діянь. Визначено, що криміналістично значущими класифікаційними критеріями для кримінальних правопорушень окресленого виду слід вважати: 1) особливості безпосереднього об'єкта посягання; 2) предмет злочинного посягання; 3) вид господарської діяльності, який зазнав злочинного впливу; 4) характер і форма зовнішнього вияву слідів кримінально караної діяльності; 5) характер отриманого кримінально протиправного результату; 6) особливості суб'єктного складу, залученого до реалізації злочинного умислу; 7) характер учинених рейдерами дій.

Ключові слова: злочин, кримінальний проступок, суб'єкт господарювання, рейдерство, криміналістика класифікація, класифікаційний критерій, група, множини злочинів.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Кримінально карані діяння, що вчиняються у сфері господарської діяльності, є доволі численними. При цьому їх учинення зазвичай пов'язане з реалізацією цілої низки протиправних діянь, що посягають ще й на інші види суспільних відносин. Нашу увагу привертають ті, що пов'язані з протиправними посяганнями на активи суб'єктів господарювання і тим самим мають на меті не просто заволодіння власністю громадян, а й посягання на суспільні відносини у сфері господарської діяльності. Таким чином, предмет цього дослідження становитимуть суспільно небезпечні діяння, які учинені у сфері господарської діяльності, посягають на власність суб'єктів господарювання та спрямовані на протиправне заволодіння нею або відчуження.

Пізнання окресленої групи кримінальних правопорушень передбачає, по-перше, їх виокремлення серед суміжних або подібних за кримінально-правовими чи криміналістичними ознаками, по-друге, розподіл на групи, тобто класифікацію за певними ознаками.

Цей напрям діяльності має на меті розробку криміналістичної класифікації злочинів і кримінальних проступків, що сприяє їх подальшому пізнанню та визначенню особливостей їхньої криміналістичної характеристики. Погоджуємося, що криміналістична класифікація – це ще й важлива умова об'єктивного поглибленого пізнання конкретного об'єкта, зокрема групи кримінальних правопорушень, і водночас основа для розробки криміналістичних рекомендацій щодо організації розслідування (їх системи) [1].

Враховуючи вагоме значення та особливості цільового призначення криміналістичної класифікації, не можна оминати увагою ще й той факт, що нині кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності набули нового характеру протиправної діяльності [2, с. 575]. Ці чинники, а також потреба в пізнанні невідомих кримінальних процесів як у практичній діяльності, так і на теоретичному рівні засвідчують доцільність проведення «криміналістичної класифікації злочинів у сфері господарської діяльності» [3, с. 38–40] взагалі і тих, що пов'язані з протиправним посяганням і відчуженням активів суб'єктів господарювання зокрема.

Стан дослідження проблеми

Проблематиці криміналістичної класифікації злочинів у сфері господарської діяльності останнім часом приділяється значна увага з боку представників наукової спільноти. Так, з'ясуванню поняття та розробленню криміналістичної класифікації злочинів економічної спрямованості присвячено роботу В. Д. Пчолкіна та В. В. Піддубного. За результатами проведених пошуків науковці дійшли висновку, що до окресленої групи кримінально караних деліктів належать ті, що скоєні проти власності, у сфері господарської діяльності, а також у сфері службової діяльності. Водночас фактором, який їх об'єднує, є те, що вони мають на меті скоєння чи приховування основного кримінального правопорушення, пов'язаного із протиправним заволодінням майном або грошовими активами [4, с. 205].

У своїй праці С. С. Трач наголошує на важливості врахування кримінально-правових і криміналістичних критеріїв під час поділу на групи кримінальних правопорушень, учинених у сфері господарської діяльності. Новаторською серед сформульованих ним положень слід вважати пропозицію щодо використання як класифікаційного критерію безпосереднього об'єкта суспільних відносин, галузі і напряму господарювання [5, с. 151].

Не оминають увагою науковці і проблему протиправного заволодіння таким цінним активом, як земельні ділянки. У контексті нашого дослідження слід відзначити працю О. В. Сачка та О. М. Завгороднього, в якій розроблено криміналістичну класифікацію правопорушень, пов'язаних із незаконним відчуженням землі. Так, зокрема, вчені визначили такі групи: 1) злочини, які пов'язані зі службовою діяльністю та мають у своїй структурі корупційну складову й зловживання повноваженнями особами, котрі надають публічні послуги; 2) кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним заволодінням землею, які порушують право власності на землю [6, с. 195].

В. О. Гусєва ґрунтовно підійшла до розроблення криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством. За основу вчена взяла таку класифікаційну підставу, як предмет посягання, на підставі чого виокремила дві групи кримінальних правопорушень, а саме: «1) кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним захопленням сільськогосподарських земель, до яких належить самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво; протиправне заволодіння паями засновників, учасників, акціонерів, членів підприємства, установи, організації з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК України); 2) кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним поглинанням і захопленням підприємств, серед яких: підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців; протидія законній господарській діяльності; протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (за винятком земель); доведення до банкрутства; незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю» [7, с. 246].

Викладене дає всі підстави визнати, що окреслена проблематика є актуальною та їй приділяється всебічна увага. Водночас підходи, що застосовують вчені, є багатоаспектними та відрізняються за низкою ознак. З огляду на деяку неузгодженість вони, на нашу думку, потребують подальших досліджень. Тим паче, що саме злочинні діяння, учинені у сфері господарської діяльності та пов'язані з протиправним посяганням і заволодінням активами суб'єктів господарювання, ще не були предметом окремих досліджень вітчизняних правників.

Мета і завдання дослідження

Мету статті визначено як розроблення криміналістичної класифікації злочинів і кримінальних проступків, пов'язаних із протиправним заволодінням активами суб'єктів господарювання.

Поставлена мета знайшла свою конкретизацію в таких *завданнях*: 1) визначити елементи кримінально-правової характеристики та криміналістичної характеристики, що є найбільш значущими та мають бути покладені в основу криміналістичної класифікації; 2) розробити криміналістичну класифікацію кримінальних правопорушень, пов'язаних із протиправним заволодінням активами суб'єктів господарювання.

Наукова новизна дослідження

У статті з урахуванням особливостей кримінально-правової та криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, пов'язаних із протиправним заволодінням активами суб'єктів господарювання, розроблено їхню криміналістичну класифікацію. Визначено, що криміналістично значущими класифікаційними критеріями для кримінальних правопорушень досліджуваного виду є: 1) особливості безпосереднього об'єкта посягання; 2) предмет злочинного посягання; 3) вид господарської діяльності, який зазнав злочинного впливу; 4) характер і форма зовнішнього вияву слідів кримінально каранної діяльності; 5) характер отриманого кримінально протиправного результату; 6) особливості суб'єктного складу, залученого до реалізації злочинного умислу; 7) характер учинених рейдерами дій.

Виклад основного матеріалу

Основним призначенням криміналістичної класифікації є розподіл кримінальних правопорушень на певні групи, класи, підмножини. Нині вчені погоджуються, що в її основу слід покладати не лише кримінально-правові, а й криміналістично значущі ознаки. За своєю сутністю такі ознаки, як слушно зазначають у спеціальній літературі, «повинні відображати насамперед суттєві в криміналістичному сенсі риси відповідної злочинної діяльності» [8, с. 176]. У контексті кримінальних правопорушень, що пов'язані з протиправним посяганням на активи суб'єктів господарювання, їх поглинанням, рейдерським захопленням тощо, вважаємо, що значущими ознаками кримінально каранної діяльності слід вважати:

1) низку чинників, що передують реалізації злочинного умислу, спрямованого на протиправне заволодіння активами, тобто майновими та корпоративними правами суб'єкта господарювання, серед яких:

– «порушення окремих норм приватизаційного законодавства під час приватизації (наприклад, підприємств у минулому), невиконання або неповне виконання умов приватизаційного конкурсу, недодержання кваліфікаційних умов щодо участі у приватизаційному конкурсі, порушення визначеної законом процедури проведення приватизації;

– порушення положень корпоративного законодавства при проведенні загальних зборів акціонерів/учасників підприємства, при

прийнятті рішень керівними органами підприємства, невідповідність установчих документів або інших локальних актів підприємства вимогам чинного законодавства України;

– неефективна господарська діяльність підприємства, що може виражатися у збитковості підприємства, наявності значної, перманентно існуючої кредиторської заборгованості, непропорційності між отримуваним доходом підприємства і ринковою вартістю належних йому активів» [9, с. 130];

2) протиправне посягання, яке завжди спрямоване на суспільні відносини у сфері господарської діяльності, котра провадиться з дотриманням передбачених законом вимог. Ця ознака є обов'язковою з огляду на те, що саме вона відображає специфіку цих кримінальних правопорушень, яка відрізняє їх від групи суміжних, наприклад кримінальних правопорушень проти власності, проти авторитету органів державної влади та місцевого самоврядування тощо;

3) обстановку їх учинення, що характеризується зазвичай однією з двох ознак: а) учиняються в адміністративних приміщеннях органів державної влади чи місцевого самоврядування; б) протиправні дії реалізуються в адміністративному приміщенні суб'єкта господарювання або на території його виробничих потужностей (тобто там, де розміщено виробництво – цеха, фабрики, сховища з продукцією, за територіальним знаходженням земельної ділянки тощо);

4) предмет злочинного посягання, яким завжди є активи суб'єкта господарювання. Причому здебільшого це саме майнові або корпоративні права, за винятком грошових активів. Вчиняючи кримінально карані діяння цього виду, особа чи група осіб мають на меті заволодіти активами суб'єкта господарювання з метою продовження його основної діяльності, освоєння технології виготовлення промислових зразків тощо;

5) реалізацію злочинного умислу, яка неможлива без використання різноманітних знарядь (найчастіше ними є підроблені або викрадені документи), а інколи поєднана із застосуванням психічного або фізичного насильства.

Наведені ознаки можуть бути доповнені й іншими специфічними особливостями, однак усі вони зумовлені особливостями рейдерської схеми, що реалізується особами, залученими до протиправної діяльності. Зауважимо, що окреслені іманентні ознаки досліджуваної нами групи кримінальних правопорушень є тими криміналістично значущими критеріями, що можуть бути покладені в основу криміналістичної класифікації.

Отже, критерієм для виокремлення та подальшої класифікації кримінальних правопорушень досліджуваної нами групи є насамперед особливості об'єкта та предмета злочинного посягання.

З урахуванням особливостей кримінально-правової та криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень досліджуваної нами групи вважаємо, що на підставі об'єкта і предмета злочинного посягання кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним заволодінням активами суб'єктів господарювання, можуть бути класифіковані за кількома групами. За безпосереднім об'єктом, який знає посягання, ми виокремлюємо ті, що пов'язані з:

- 1) порушенням вільного безперешкодного провадження господарської діяльності;
- 2) недотриманням нормативно закріпленого порядку державної реєстрації суб'єктів господарювання;
- 3) порушенням порядку виконання суб'єктом господарювання грошових зобов'язань перед державою та/або кредитором;
- 4) недотриманням банківської або комерційної таємниці тощо.

За предметом посягання кримінальні правопорушення, що пов'язані з посяганнями на активи суб'єкта господарювання, можуть бути класифіковані на:

- 1) правопорушення, пов'язані з відчуженням нерухомого майна суб'єкта господарювання;
- 2) правопорушення, предметом посягання яких є рухоме майно суб'єкта господарювання (зазвичай це сільськогосподарська техніка);
- 3) правопорушення, спрямовані на протиправне заволодіння нематеріальними активами у формі інтелектуальної власності;
- 4) правопорушення, пов'язані з відчуженням корпоративних прав суб'єкта господарювання, зокрема із протиправним заволодінням статутним капіталом господарської організації, певною його часткою тощо.

Кримінальні правопорушення, що посягають на законну господарську діяльність суб'єктів господарювання, відрізняються і за такою ознакою, як вид господарської діяльності. Це, як зазначено в юридичній літературі, породжує відмінності в особливостях правового регулювання та способах скоєння окреслених кримінально караних діянь [10, с. 31]. З огляду на це можемо класифікувати кримінальні правопорушення досліджуваної нами групи за сферою діяльності суб'єкта господарювання, на активи якого відбулося посягання. Водночас згідно із проведенням нами узагальненням нормативних джерел слід зауважити, що господарській діяльності притаманні такі ознаки:

- 1) виконання комплексу дій, пов'язаних із виробництвом матеріальних або нематеріальних об'єктів, реалізацією товарів, наданням послуг, виконанням робіт тощо;
- 2) реалізація окресленого спектру дій суб'єктом господарювання, тобто фізичною особою – підприємцем або юридичною особою;

3) її метою є отримання прибутку тощо¹.

Задля визначення видів і сфер господарської діяльності необхідно звернутися до Національного класифікатору України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010». Станом на сьогодні у Класифікаторі зареєстровано понад 600 різновидів такої діяльності, серед яких основними є: сільське, лісове, рибне господарство, добувна та переробна промисловість, фінансова і страхова діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, оптова і роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, професійна, наукова й технічна діяльність, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, операції з нерухомим майном тощо². Таким чином, у кожній із наведених сфер економічної діяльності можлива реалізація злочинного умислу, спрямованого на протиправне заволодіння активами суб'єкта господарювання. Водночас найбільш привабливими для рейдерів, безумовно, є найприбутковіші галузі, зокрема експортно орієнтовані. Для України це, без сумніву, сільське господарство та лісове господарство, машинобудування, харчова промисловість тощо.

З огляду на те, що особи, які мають на меті протиправно заволодіти активами суб'єктів господарювання, вдаються до реалізації цілої низки протиправних дій, виокремлюють такі різновиди рейдерства: біле, чорне та сіре. І хоча біле рейдерство пов'язано із проведенням цілого комплексу заходів у межах правового поля, зокрема з використанням лазівок, залишених законодавцем, усе ж такі дії відображаються в офіційних документах (як письмових, так і електронних). Інколи такі дії пов'язані ще і з учиненням тиску на певних осіб, що також відображається в слідах пам'яті цих суб'єктів. Сіре рейдерство пов'язується із балансуванням на межі закону та беззаконня. Воно виявляється в підроблених документах, пов'язане з підкупом службових осіб, державних реєстраторів, керівників суб'єктів господарювання,

---

¹ Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 08.08.2024); Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 08.08.2024); Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 08.08.2024).

² Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010» : затв. наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 № 457 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10> (дата звернення: 08.08.2024).

окремих акціонерів тощо. Щодо чорного рейдерства, то воно характеризується найбільш високим рівнем суспільної небезпеки. За таких форм протиправна діяльність зазвичай не лише пов'язана зі скоєнням кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, а й поєднана з учиненням злочинів проти життя та здоров'я особи, кримінальних правопорушень проти волі, честі і гідності, у сфері службової діяльності тощо.

Реалізація будь-якого з окреслених видів протиправної діяльності пов'язана зі скоєнням дій, які виявляються ззовні і закріплюються у джерелах інформації. Таким чином, типовими слідами рейдерства вважають цифрові та матеріальні сліди, а також ідеальні сліди (відображення в пам'яті людей). З огляду на тривалі процеси цифровізації, введення на багатьох підприємствах та в установах електронного документообігу нині діяльність, пов'язана з протиправним заволодінням активами суб'єктів господарювання, фактично документується в матеріальних джерелах, а також в електронних реєстрах, до яких вносяться відомості, що мають характер правовстановлюючих. Отже, подібні кримінальні правопорушення за характером відображення злочинної діяльності можуть бути класифіковані на:

1) ті, що залишили сліди в цифровому просторі та в об'єктах матеріальної обстановки;

2) кримінальні правопорушення, скоєння яких відобразилося в цифровому просторі, в об'єктах матеріальної обстановки, у пам'яті людей, які брали участь у проведенні будь-яких дій, стали очевидцями кримінально протиправної діяльності тощо. Вважаємо, що множинність слідів тільки вчергове засвідчує складність пізнання діянь і злочинної події, що пов'язана з протиправним заволодіннями активами суб'єктів господарювання.

Доволі складними для пізнання є ті кримінальні правопорушення, що вчиняються групою осіб. Водночас для досліджуваних нами злочинів і кримінальних проступків така ознака є поширеною, однак не всі причетні особи завжди обізнані щодо способу та методів діяльності інших учасників суспільних відносин. Керуючись такою ознакою, як кількісний склад осіб, причетних до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із протиправним заволодінням активами суб'єкта господарювання, можемо виокремити ті з них, що: 1) скоєні у співучасті; 2) реалізовані одноосібно; 3) учинені фактично декількома особами, однак ознаки співучасті відсутні з огляду на те, що окремі учасники цих відносин не були повною мірою обізнані про спосіб і характер діяльності інших представників групи. Не можна забувати і про те, що рейдери часто залучають цілу групу людей для блокування приміщень, техніки тощо. Таких суб'єктів називають «високопрофесійними кадрами», що мають відповідний досвід діяльності та залучаються для вчинення рейдерства на замовлення.

Вид рейдерства, що вчиняється на замовлення, називають силовим. Найчастіше його вчиняють злочинні угруповання, колишні спортсмени, неформальні групи, колишні співробітники військових угруповань, а також правоохоронних органів [11, с. 139].

Ще однією криміналістично значущою ознакою для досліджуваних нами кримінальних правопорушень є кримінально протиправний результат. За цією ознакою ми вважаємо за потрібне виокремити такі групи кримінальних правопорушень:

1) кримінальні правопорушення, за результатом учинення яких відбулася перереєстрація права власності на активи суб'єкта господарювання за рейдерами, законним власникам завдано майнову шкоду;

2) кримінальні правопорушення, унаслідок яких відбулося фактичне захоплення нерухомого (рухомого) майна підприємства та блокування його діяльності;

3) кримінальні правопорушення, в яких спроба протиправного заволодіння активами суб'єкта господарювання відбулася, однак своєчасно керівними особами або іншими уповноваженими особами суб'єкта господарювання вжито заходів щодо оскарження подібних дій до Офісу протидії рейдерству, правоохоронних та судових органів, що призвело до унеможливлення реалізації злочинного умислу;

4) кримінальні правопорушення, внаслідок яких відбулося фактичне захоплення матеріальних та нематеріальних активів суб'єкта господарювання, окрім матеріальної шкоди потерпілому (потерпілим) завдано фізичної шкоди, а також моральної.

За характером учинюваних рейдерами дій кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним заволодінням активами суб'єкта господарювання, можуть бути поділені на:

1) ті, що пов'язані з учиненням фізичних дій, зокрема насильницького характеру;

2) ті, що реалізовані завдяки вжиттю різноманітних дій інтелектуального характеру.

Також досліджувані нами кримінальні правопорушення можуть бути класифіковані на групи за такими ознаками, як суб'єкт кримінального правопорушення, розмір завданої потерпілій стороні шкоди, спосіб учинення тощо.

Висновки

Кримінальні правопорушення, що мають на меті протиправне відчуження будь-яких активів суб'єкта господарювання або іншим чином пов'язані з ними, є доволі численними, вони закріплені в різних розділах Особливої частини Кримінального кодексу України, а отже, посягають не лише на суспільні відносини у сфері господарської діяльності. Це робить їх складними для пізнання в межах провадження

стороною обвинувачення кримінальної процесуальної діяльності, що має на меті вирішення завдань кримінального провадження та припинення будь-яких проявів кримінально-протиправної поведінки.

Пізнавальна діяльність слідчого неможлива без системного аналізу окремих об'єктів і предметів, що можуть мати слідчий інтерес. Спрощення такої діяльності відбувається шляхом розподілу відповідних об'єктів на групи. Саме таке завдання ставлять перед собою представники наукової спільноти, розробляючи криміналістичну класифікацію кримінальних правопорушень. З огляду на окреслені обставини нами розроблено криміналістичну класифікацію досліджуваних кримінальних правопорушень на підставі застосування комплексного підходу, що має на меті одночасне врахування і кримінально-правових, і криміналістичних ознак. За результатами проведених наукових пошуків розроблено криміналістичну класифікацію кримінальних правопорушень, пов'язаних із протиправним заволодінням активами суб'єктів господарювання. В її основу покладено такі класифікаційні критерії: 1) особливості безпосереднього об'єкта посягання; 2) предмет злочинного посягання; 3) вид господарської діяльності, який зазнав злочинного впливу; 4) характер і форма зовнішнього вияву слідів кримінально каранної діяльності; 5) характер отриманого кримінально протиправного результату; 6) особливості суб'єктного складу, залученого до реалізації злочинного умислу; 7) характер учинених рейдерами дій.

Вважаємо, що в подальших дослідженнях як криміналістично значущі критерії за основу можуть бути взяті такі, як суб'єкт кримінального правопорушення, розмір завданої потерпілій стороні шкоди, спосіб учинення тощо.

Список бібліографічних посилань: 1. Журавель В. А. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізм застосування. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 3 (30). С. 160–166. 2. Пчолкін В. Д., Пашинська І. В. Криміналістична класифікація злочинів у сфері господарської діяльності // Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 19 квіт. 2024 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 573–577. 3. Пашинська І. В. Актуальні питання побудови окремої системи криміналістичної класифікації організованої злочинності у сфері економіки // Шістдесят дев'ять економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки : матер. міжнар. наук. інтернет-конф. (м. Львів, Україна – м. Переворськ, Польща, 28–29 жовт. 2022 р.) / редкол.: О. Патряк та ін. Львів : ФО-П Шпак В. Б., 2022. С. 38–40. 4. Пчолкін В. Д., Піддубний В. В. Поняття та криміналістична класифікація злочинів економічної спрямованості. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6, т. 3. С. 202–206. 5. Трач С. С. Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень у сфері господарської

діяльності. *Юридична наука*. 2019. Т. 11, № 101. С. 151–159. **6.** Сачко О. В., Завгородній О. М. Криміналістична класифікація правопорушень, пов'язаних з незаконним відчуженням землі. *Право і суспільство*. 2024. № 1, т. 2. С. 188–196. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.2.28>. **7.** Гусева В. О. Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із рейдерством, елементи їх криміналістичних характеристик. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2022. № 3 (99). С. 242–252. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.99.242-252>. **8.** Степанюк Р. А. Криміналістична класифікація злочинів, що вчиняються в бюджетній сфері України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 4 (51), ч. 1. С. 175–180. **9.** Варналій З. С., Мазур І. І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання. *Стратегічні пріоритети*. 2007. № 2 (3). С. 129–136. **10.** Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики : монографія / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2006. 624 с. **11.** Швець В. О. Рейдерство та силове підприємництво: схожість та відмінність. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 2011. № 16, вип. 19. С. 135–143.

Надійшла до редколегії 11.08.2024

Прийнята до опублікування 15.09.2024

Tiulieniev S. A. Forensic classification of crimes and misdemeanours related to unlawful encroachments on the assets of business entities

The article substantiates the thesis that criminal offences aimed at unlawful alienation of tangible and intangible assets of a business entity or otherwise related thereto are quite numerous and are enshrined in various sections of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. It is noted that this makes it difficult for the prosecution to recognise these criminal offences during the pre-trial investigation. It is determined that the cognitive activity of an investigator is impossible without a systematic analysis of individual objects and subjects which may be of investigative interest, and therefore, it necessitates the division of the relevant objects into groups. The analogy is drawn and it is determined that such approaches are implemented both in practical law enforcement activities and in scientific activities, in particular, in terms of identifying and developing tested recommendations for investigating criminal offences. It is emphasized that it is the forensic classification of criminal offences which is the method of forensic cognition of crimes and criminal offences which aims at solving a number of other tasks and is therefore necessary to be applied.

Based on the results of the scientific research, the study develops a forensic classification of criminal offences related to misappropriation of assets of business entities. It is based on the following classification criteria: 1) peculiarities of the direct object of the encroachment; 2) subject matter of the criminal encroachment; 3) type of economic activity which was subject to criminal influence; 4) nature and form of external expression of traces of criminal activity; 5) nature of the criminal result obtained; 6) peculiarities of the subject composition involved

in the implementation of the criminal intent; 7) nature of the actions committed by the raiders. Prospects for future research are identified.

Key words: crime, criminal offence, business entity, raiding, forensic science classification, classification criterion, group, multiple crimes.

